

Antero Leitzinger

Tutkija, VTT
Maahanmuuttovirasto
antero.leitzinger@migri.fi

Paljonko heitä on?

Viimeaikaisissa tutkimuksissa on huomattu, kuinka usein ihmisten mielikuvat poikkeavat tilastollisista tiedoista: lapsuutemme talvet olivat lumisempia, ruoka oli halvempaa, maailmassa sodittiin vähemmän, tuhkarokko oli harmiton, eikä kaduilla kuljeskellut kuin sinisilmäisiä blondeja...? Ulkomaalaisia on tosiaan nyky-Suomessa enemmän kuin koskaan aiemmin, mutta sitäkin mielikuvamme liioittelevat ja vieläpä valikoivasti: näemme "murjaaneja", joita pidämme arabimuslimeina, turvapaikanhakijoina ja terroristeina, mutta emme niinkään kiinalaisia emmekä hinduja, joita Suomeen on tullut töihin ja pienemmillä otsikoilla.

Emme tiedä, paljonko ulkomaalaisia oli sata vuotta sitten, sillä vasta 31.12.1920 laskettiin ulkomaalaisväestömme koko valtakunnan alueella: 24 451. Aiemmin heitä oli laskettu vain suurimpien kaupunkien väestönlaskennoissa. Tilastojen uskottavuus heikkenee kuitenkin, jos kriittinen katse kohdistetaan pienimpiin ryhmiin, sillä kymmenen suurimman kaupunkimme asukkaissa laskettiin 8.12.1920 yhteensä 18 brittiä ja 14 espanjalaista enemmän kuin koko maassa kolme viikkoa myöhemmin. Muidenkin ryhmien osalta voi kysyä, lähtivätkö he tosiaan jouluksi kotiin ja eikö heitä ollut lainkaan vaikkapa Terijoen huviloissa? Tilastoja koonneet Etsivä keskuspoliisi ja Tilastollinen päätoimisto seuraajineen eivät myöhemminkään saaneet lukujaan täsmäämään, vaikka vertailivat niitä vuosikymmenien ajan yhtä epätoivoisina.

Ristiriitaiset yksityiskohdat sumenevat kun niitä tarkastellaan mahdollisimman kaukaa, mutta silloin muodostuu myös iluusioita. Sata vuotta myöhemmin Suomessa on yli kymmenen kertaa enemmän ulkomaalaisia kuin itsenäistymisen aikaan. Toisaalta saman verran on kasvanut Oulun kaupunki, johon olisi silloin kuten nykyisinkin mahtunut kolme neljästä ulkomaalaisestamme. Suomen talous on kasvanut vielä enemmän.

Sata vuotta sitten Suomen ulkomaalaisväestön kotimaat olivat järjestyksessä Venäjä, Ruotsi, Saksa, Viro, Puola ja Norja. Nykyisin kärjessä ovat Viro, Venäjä, Irak, Kiina, Ruotsi ja Thaimaa. Muutos lienee samaa luokkaa suomalaisten matkailukohteissa tai olympiamitalien jakautumisessa. Maailma muuttuu, mutta onko Irakista muuttanut kurdi kuopiolaisessa kebab-kioskissa tosiaan tänään oudompi ilmestys kuin Venäjältä tullut tataari "Pikku Pietarin pihalla" sata vuotta sitten?

Ruotsi on ollut mielikuvissamme kansainvälisempi ja suvaitsevaisempi kuin Suomi, mutta 31.12.1920 Ruotsissa oli vain 22 811 ulkomaalaista. Osat vaihtuivat vasta 75 vuotta sitten, kun Suomi joutui palauttamaan sotavangit, minkä moni tulkitsi tarkoittavan myös inkeriläisiä, ja toisaalta Ruotsi avautui pakolaisille. Syksystä 1944 Ruotsiin muutti myös suomalaisia runsaasti – ensin sodan vuoksi, mutta pian yksinkertaisesti paremman toimeentulon perässä. Suomi käperähti hitaasti noin 20 jälleenrakennusvuoden ajan ja silloin muotoutui mielikuva Ruotsin

auliista vieraanvaraisuudesta Suomeen verrattuna.

Tutkijat ja toimittajat eivät tee tilastoja helpommiksi lukea laskemalla ulkomaisten kansalaisten sijaan "maahanmuuttajia" tai "ulkomaalaistaustaisia", sillä silloin pitäisi muistaa paluumuuttajat, merillä syntyneet suomalaiset ja Suomessa syntyneet ulkomalaiset sekä missä Suomen rajat kulloinkin olivat. Muuttivatko petsamolaiset maahamme kun Tarton rauha 1920 liitti Petsamon Suomeen ja antoi asukkaille optio-oikeuden uskollisuudenvalaan, jonka vannoneita ei huomattu tilastoida? Entä evakot? Turun kirjamessuilla esitelty kirja "Karjalani, Karjalani, maani ja maailmani" muistuttaa siitä, ettei sotiemme siirtoväki (nykyjargonilla "sisäisesti muuttamaan joutuneet") ollut maahanmuuttajia, mutta heidänkin joukossaan oli Karjalassa asuneita ulkomaalaisia, joita palveli Suomen armeijassakin.

Mielikuvissamme kummittelevat "vierasta" kieltä puhuvat pakanat, joilla on "väärä" pigmentti, vaikka olisivatkin paljasjalkaisia suomalaisia tai täyttäsivät samat kansalaisvelvollisuudet Suomea kohtaan. Heistä on monilla havaintoja kuin humanoideista ja lumimiehistä konsanaan, mutta mikään tilasto ei heitä tavoita. Tilastot eivät kerro "kantasuomalaisten", möttösten ja rynnästen eikä heistä poikkeavien ihmisten määrää.

Mielikuva "vanhoista hyvistä ajoista" on kaukaa katsottuna rypytön illuusio. Yhtä siloiteltu on käsitys meikäläisistä ja muukalaisista toisistaan selkeästi erottuvina kansoina. Ei siinä ole sinänsä mitään vikaa, että muistiimme sekoittuu ihanteita, historian mutkia suoritetaan, havaintoja yritetään mitata ja tilastoilla haetaan lujaa perustaa, jolla yritetään erotella faktaa fiktiosta. Pitäisi kuitenkin muistaa, että puu tunnistetaan paremmin hedelmistään kuin halkomoteista.

Otamme vastaan lahjoituksia

Siirtolaisuusinstituutilla on sääntöjensä mukaan oikeus ottaa vastaan lahjoituksia ja testamentteja Suomesta ja ulkomailta. Aikaisemmin saamansa lahjoitukset instituutti on sijoittanut mm. tutkimusrahastoonsa, josta tuetaan vuosittain suomalaiseen siirtolaisuuteen liittyvää tutkimusta, dokumentaatiota ja konferenssitoimintaa.

Instituutissa ylläpidettävä siirtolaisuusarkisto ottaa myös vastaan lahjoituksena erilaisia dokumentteja jälkipolville säästettäväksi. Tällaista materiaalia ovat mm. käsikirjoitukset, kirjeet, valokuvat, äänilevyt ja pienimuotoiset tarve-esineet.

Yhteydenotot:
Arkistonhoitaja Jarno Heinilä
jarno.heinila@utu.fi
+358 (0) 40 631 3042